

Світлана АВХУТСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент,

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

м. Суми, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ МЕДІАОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ СУМЩИНИ»

Сьогодні відбувається інтенсивний пошук інноваційних технологій і методик, які дозволять студенту успішно здійснювати навчальну, а в майбутньому – професійну діяльність, провідною активністю якої є здатність вчитися протягом усього життя. Чільне місце в цьому процесі має посідати медіаосвіта, глобальна цінність якої полягає у тому, щоб зробити формування медіакомпетентності процесом, що розвивається протягом усього життя відповідно до індивідуальних особливостей та професійного спрямування.

Формування медіакомпетентності майбутніх учителів історії в умовах вищої школи розглядається як спеціально організований процес, завданнями якого є підготовка студентів до професійної діяльності в умовах перенасиченого інформацією суспільства, підвищення якості, доступності та ефективності історичної освіти засобами ІКТ та медіа. Основними напрямками реалізації завдань визначаємо впровадження навичок критичного сприйняття інформації в робочі навчальні програми для підготовки вчителів історії, використання медіазасобів під час викладання історичних та методичних дисциплін, розробка та впровадження спецкурсу з формування медіаграмотності для студентів-істориків.

Ефективність процесу формування медіакомпетентності майбутніх вчителів історії потребує дотримання необхідних умов:

– наявності матеріально-технічного й науково-методичного забезпечення;

– розробки викладачами модернізованих навчальних програм (спецкурсу, дисципліни за вибором, навчального модулю), що містять елементи медіаосвіти;

– достатнього і високого рівнів володіння викладачами медіаосвітніми технологіями;

– системності та доцільності застосування засобів медіаосвіти в навчальній та позанавчальній діяльності студентів;

– моніторингу та самоаналізу досягнень і прогалин в освітній діяльності;

– забезпечення доступу усіх викладачів та студентів структурного підрозділу до розроблених навчально-методичних матеріалів з впровадження медіаосвіти через онлайн-платформу для вільного використання на заняттях та під час проходження студентами виробничих практик.

Перевантаження академічних навчальних планів дисциплінами не завжди одразу дозволяє запровадити необхідний спецкурс, тому оволодіти базовими навичками медіаосвіти як студентам, так і викладачам дозволить проходження безкоштовних онлайн-курсів з отриманням сертифікатів. Наприклад, українська освітня платформа edEra пропонує наступні онлайн-курси: «курс з медіаграмотності для учнів та вчителів Very Verified», «новинна грамотність», «критичне мислення для освітян», «інтерактивне навчання», «дистанційне навчання» та ін. Така освіта буде актуальною в межах вивчення студентами окремих блоків навчальних дисциплін «Теорія та методика навчання історії», «Шкільний курс історії України та методика його навчання», «Шкільний курс всесвітньої історії та методика його навчання».

Під час вивчення студентами спеціальності «Середня освіта (Історія)» навчальної дисципліни «Історія Сумщини», оновленої в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», було застосовано наступні групи методів: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія); наочні (ілюстрація і демонстрація медіатекстів); практичні (виконання різного роду завдань та вправ практичного характеру на матеріалі медіа). Також враховувались методи, що класифікуються за рівнем пізнавальної діяльності студентів: репродуктивні (розробка і застосування викладачем різних вправ і завдань на матеріалі медіа для того, щоб студенти оволоділи прийомами їх вирішення), проблемні (проблемний аналіз певних ситуацій або медіатексту з метою розвитку критичного мислення); частково-пошукові або евристичні, дослідницькі (організація пошуково-творчої діяльності та створення власних медіапродуктів).

Надалі пропонуємо опис практичних вправ з інтеграції медіаосвіти в навчально-виховний процес, які використовувались під час проведення занять зі студентами-істориками в межах навчальної дисципліни «Історія Сумщини».

Великою групою медіатекстів є друковані – це книги, газети та журнали, тобто нанесені методом друку на папір та розмножені твори з

текстами, графікою та фотографіями. Серед прийомів роботи з медіатекстами із старих газет, які пропонуються студентам для опрацювання, – це «створення образу ворога на кшталтах газет», «аналіз контенту газети/журналу», «газета як засіб пропаганди у період будь-якого конфлікту» тощо. Історію Сумщини останньої чверті ХХ – на початку ХХІ ст. можна вивчати з місцевих видань більш сучасного періоду. Метою роботи з медіатекстами газет як різновидом історичних джерел є формування у студентів вміння інтерпретувати зміст джерела, визначати його надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності у позиціях авторів джерел. Використання друкованих медіатекстів місцевої преси розширює методологію вивчення історії рідного краю, оскільки місцеві видання віддзеркалюють специфіку ставлення регіону до тієї чи іншої події в країні, дозволяють з'ясувати, як трактувались історичні події на місцевому рівні в порівнянні із загальноукраїнським контекстом.

З огляду на зростаючу роль екранних засобів масової комунікації, перш за все телебачення і кінематографа, у формуванні історичних уявлень як одного із способів осягнення часу в його історичній реалізації, навчання елементам аналізу аудіовізуальних медіатекстів є особливо важливим для студентів-істориків. Звернення до українських кінотекстів дозволить популяризувати кінематографічну грамотність та через призму мистецьких творів подискутувати про конфліктні ситуації і складні соціальні процеси в Україні. Це й перегляд історичного фільму вихідного дня з подальшим обговоренням на занятті або в рамках студентського кіноклубу за визначеною схемою аналізу; перегляд телепередач за жанром документального розслідування історичних прикладів пропаганди з їх подальшим обговоренням; перегляд відеопродукції з історії рідного краю (зокрема, «Черняхівська культура в с. Сад на теренах Сумщини», «Виникнення та розвиток Слобідської України» та ін.).

Як доводить досвід, серед студентської аудиторії особливо популярністю користуються вправи з візуальними медіатекстами, наприклад, підібрати/проаналізувати зображення (карикатури, меми, плакати, фото) до певної теми та описати його за схемою (схеми аналізу даних медіатекстів подано в посібнику «Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін» / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза) [2]. У процесі використання даної групи медіазасобів персоналії, події, процеси набувають зримих обрисів, що дозволяє створити візуальний образ минулого як необхідної умови для розвитку історичної емпатії.

З метою дослідження та популяризації культурного та історичного минулого рідного краю студенти-історики можуть створювати

різноманітні медіапродукти, наприклад, підготувати фото/ відеорепортаж, присвячений одному із музеїв Сумського регіону; здійснити підбірку сайтів віртуальних екскурсій й турів, зокрема, під назвою «Глухівщина туристична» або створити власний рекламний туристичний буклет; підготувати відеопрезентацію, присвячену маловідомим або дискусійним сюжетам з регіональної історії тощо.

Отже, враховуючи дидактичний потенціал медіазасобів для підвищення ефективності історичної освіти, важливо використовувати його як в окремих навчальних дисциплінах, так і в системі професійної підготовки майбутніх учителів історії в цілому.

Література:

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні
<https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>
2. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / В. Іванов, О. Волошенюк, О. Мокрогуз (ред.). Київ: Центр вільної преси, 2016. 201 с.

Галина ГРУЦЬ

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ОСНОВИ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна українська освіта переживає складний і суперечливий період. Це зумовлено, по-перше, втратою стабільного соціального ідеалу, а по-друге, зміною цінностей освіти, усвідомленням її поліпарадигмальності. Перехід від знаннево-орієнтованої, сциєнтистської (лат. scientia – знання, наука; сциєнтизм – абсолютизація ролі науки у складі світоглядних надбань) парадигми освіти до ціннісно-смиислової вимагає від людини розвитку здатності функціонувати в постійно мінливому процесі, підвищувати рівень готовності до соціального вибору, розвитку професійної мобільності в ситуаціях соціальної та професійної невизначеності. Перехід від репродуктивного засвоєння знань до продуктивного передбачає генерування власних думок у контексті засвоєних знань, а отже, щоденної наполегливої праці над собою, яка